

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۲۶/۰۴/۰۶

لیکونکی: تریتا فارسی

ژباړونکی: سید حسام مل

لکه څنگه چي مونږ پوهیږو د ایران جگړه دامریکا د واکمنی پای ته رسیدل په گوته

منبع اودخپریډو نیټه: ریسپونسیبل سنیت کرفت ۲۰۲۶/۰۵/۰۸

په اوکراین کې جگړې د لویو قدرتونو د واکمنی په اړه یوه اساسي انگیرنه ماته کړه: دا چې اندازه او پوځي ځواک د یو چا د ارادې د تحمیلولو لپاره کافي دي. اوکراین بل ډول وېشود. د سمې ستراتیژۍ، جغرافیې او هوډ سره، یو کمزوری دولت کولی شي ژوندی پاتې شي او له منځه یوسي - او په مهمو برخو کې حتی یو ډیر پیاوړی مخالف مات کړي.

متحده ایالات اوس د یو نا آرامه موازي سره مخ دي. د ایران سره جگړه د امریکا د ځواک سره ورته محدودیتونه ښکاره کوي.

د لسیزو راهیسې، د متحده ایالاتو لویه ستراتیژي په لومړیتوب ولاړه ده - دا باور چې د امریکا بې ساري پوځي وړتیاو دا توان ورکړی چې نړیوال ثبات وساتي او په ټولو سیمو کې پایلې رامینځته کړي.

په عراق او افغانستان کې د ناکامیو وروسته، ډیری امریکایان یوې سختې پایلې ته رسیدلي دي: د لومړیتوب لگښت نور دوامدار نه دی - او نور د متحده ایالاتو گټو ته خدمت نه کوي. یوه ستراتیژي چې په هر ځای کې، هر وخت، په ناگزیر ډول په هر ځای کې، هر وخت په جگړه کې وي. د امریکا بې پایه جگړې ناڅاپي نه دي؛ دوی د دې چلند محصول دي. او که چیرې په ژوره ویشل شوي هیواد کې د موافقې یو نادر ټکی وي، نو دا دی: امریکایان له جگړې سترې شوي دي.

خو سره له دې چې د جگړې سترې شوي خلک، مخ په زیاتیدونکي مالي فشار، او سیاستوال چې د نه ختمیدونکو جگړو د پای ته رسولو ژمنه کوي، بې ثباتي - او د جگړې سره تړلي قوي اقتصادي گټې - لومړیتوب ساتلی دی.

اوس پوښتنه دا ده چې ایا په ایران کې ما ټي به بالاخره دا نمونه مات کړي. لومړني نښې نښانې بڼې چې د هغې پایلې ممکن د جورج ډبلیو بوش د عراق په غوره جگړه کې هم ډیرې وي.

دا په پام کې ونیسئ: متحده ایالاتو د دریو اونیو څخه کم وخت کې د عراق جگړه وگټله. د هغې پوځي واکمني هیڅکله په شک کې نه وه. مگر دا سوله له لاسه ورکړه - کله چې بغاوت زور واخیست نو هیواد یې ثبات نه کړ.

په هرصورت، په ایران کې، متحده ایالاتو حتی نظا مي مرحله هم ونه گټله - سره له دې چې د یو ډیر کمزوري دودیز ځواک سره مخ شو. ایران د امریکایي ځواک د کمزوري کولو او ستراتیژیک شا تگ لپاره جغرافیه او غیر متنا سب تاکتیکونه وکارول. حتی ډیر حیرانونکي، لومړني ادعاوې چې د متحده ایالاتو هوایی بریدونو د ایران د ډرون او توغندیو وړتیاوې د پام وړ کمزوري کړې وې اوس مبالغه ښکاري. درس روښانه دی: د اسمان کنټرول د پایلو کنټرول تضمین نه کوي. د ځمکنیو ځواکونو د ځای پر ځای کولو ارادې پرته - اودهوایي ځواک د پرېکنده پایلو ته د بدلولو وړتیا پرته - د امریکا لومړیتوب په زیاتیدونکي ډول تش ښکاري.

دوهم، لکه څنگه چې سټیفن والټ یادونه کړې، که څه هم د عراق جگړه په پای کې ناکامه شوه، خپل سمدستي هدف یې ترلاسه کړ: د صدام حسین نسکورول. په ایران کې، داسې ښکاري چې برعکس پېښیږي. د رژیم د کمزوري کولو پر ځای، جگړې احتمالاً دا پیاوړی کړی دی - داخلي یووالي پیاوړی کول او د سخت دریځ کنټرول پیاوړی کول.

د پاڼو شمېره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته راښوولې. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزې بڼې پاڼو د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولی

والټ نور يادونه کوي چې پداسې حال کې چې د عراق جگړې سيمه بې ثباته کړه، د هغې نړيوال عواقب نسبتاً محدود وو. دا د تيلو بحران، د خوراکي توکو پراخه کمښت، يا د اکمالاتي سلسلې لوی خنډونه رامینځته نه کړل. برعکس، د ايران جگړې دمخه د انرژۍ بازارونه گډوډۍ ته ليرلي دي - د تيلو او گازو بېي لورې کچې ته رسولي او په ډيری هيوادونو کې د انرژۍ بېرني حالتونه رامینځته کړي. دا ممکن د راتلونکو کلونو لپاره د فارس خليج جيوپوليتيک منظره هم په بنسټيز ډول بدله کړي وي.

لکه څنگه چې سټيفن ويرتهيم استدلال کړی، لومړيتوب تل يو انتخاب و - نه اړتيا. د ايران جگړه وړانديز کوي چې دا ممکن نور هم عملي نه وي. د غلبي د زياتوالي پر بنسټ جوړه شوې ستراتيژي هغه وخت له منځه ځي کله چې د غلبي د زياتوالي پر بنسټ جوړ شوی ستراتيژي پخپله د کارولو لپاره خورا خطرناکه شي. هغه ستراتيژي چې په پرېکنده برياوو تکيه کوي هغه وخت ماتيري کله چې مخالفين په دوامداره توگه دخنډ وضع کولی شي.

هغه څه چې پرځای يې راڅرگنديږي د نړيوال نظم يو بل ډول دی - هغه چې د غلبي له مخې نه تعريف کيږي، مگر د متقابل انکار له مخې. پدې نړۍ کې، لوی قدرتونه نشي کولی په اسانۍ سره خپله اراده تحميل کړي، او کوچني ايالتونه کولی شي د زغم وړ قيمت سره مقاومت وکړي. پايله گډوډي نه ده، بلکې محدوديت دی. د متحده ايالاتو او ايران د اوسني دريځ ترټولو احتمالي پايله نه معامله ده او نه هم جگړې ته راستنيدل، بلکې اوردمهاله، نا آرامه توازن دی. دا هم د وخت نښه ده. متحده ايالات ممکن له خبرو اترو څخه ووځي، مگر دا امکان نلري چې په بشپړ پيमानه جگړه کې بيا ننوځي. نه دا چې دا وړتيا نلري - بلکه دا چې دا د کارولو لپاره ستراتيژيک آزادي نلري.

د هغو هيوادونو لپاره کوم چې دخپل ځان دمحافظت لپاره پرامريکا باندې تکيه کول اما امريکا په دی برخه کې بی غوره وکړ، چې دا بايد هغو ته د راويښيدو زنگ وي.

دا پدې معنی نه ده چې اتحا دونه به مات شي. مگر دا پدې معنی ده چې دوی به بدلون ومومي. متحدين به ډير محافظت وکړي، خپلې امنيتي اړيکې به متنوع کړي، او د يو واحد تضمين کونکي باندې تکيه کولو پرځای د ځواک سيمه ايز توازن باندې ډير ټينگار وکړي.

په دې معنی، د ايران جگړه دومره ټوټه ټوټه نه ده لکه څنگه چې دمخه روانه رجحان گړندی کوي. عراق او افغانستان د اشغال او رژيم بدلون محدوديتونه افشا کړل. اوکراين د لويو دوديزو ځواکونو زيان منونکي افشا کړل. ايران اوس پخپله د جبر محدوديتونه افشا کوي. لکه څنگه چې زما همکاره په کوينسي انسټيټيوټ کې مونیکا ټافټ استدلال کوي، نور کوچني قدرتونه د هرمز تنگې په څير حياتي اوبو لاري ته اړتيا نلري ترڅو په مؤثره توگه يو زيرځواک محدود کړي. د ځمکې او جغرافيايي شکل ورکول - لکه څنگه چې اوکراينيانو کړي دي - کافي دي. په لنډه توگه: د ايران ستراتيژي په بل ځای کې د تکرار وړ ده.

په گډه سره، دا شخړې يو ډير څو قطبي نړۍ ته اشاره کوي - نه دا چې نوي لوی قدرتونه په بشپړ ډول راپورته شوي، مگر ځکه چې موجوده نور نشي کولی لکه څنگه چې دوی يو وخت واکمني وکړي.

د واشنگټن لپاره خطر غير اړونده نه دی. دا دا ده چې مور د يوې داسې ستراتيژي تعقيب ته دوام ورکوي چې د داسې نړۍ لپاره ډيزاين شوي وي چې نور شتون نلري. همداسې د هغو هيوادونو لپاره هم ريښتيا ده چې د امريکا په لومړيتوب تکيه يې غوره کړي ده. لومړيتوب د کنټرول ژمنه کړي. د ايران جگړه محدوديت څرگندوي. او د ژمنې او واقعيت ترمنځ واټن کې د يوې دورې پای دی. گټونکي به هغه کسان وي چې سمون ومومي.

د پاڼو شمېره: له 3 تر 3

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلېکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ